

PROGRAM FOR HALDEN VENSTRE.

2019 – 2023

VENSTRE
Folk først.

INTRODUKSJON

Halden har et stort potensial. Historisk sett har byen vært av de viktigste i Norge. Og det må fortsatt være målet for fremtiden.

I perioden 2019-2023 skal Halden kommune ta nye skritt mot å løse de viktigste utfordringene lokalsamfunnet står overfor:

- **lav deltagelse i arbeidslivet (67%),**
- **barnefattigdom (1100 barn),**
- **svak folkehelse** og fortsatt omstilling til **reduuerte overføringer fra staten.**

Halden Venstre vil jobbe for fortsatt **nøkternhet og budsjettdisiplin** i perioden selv om kommunen dekker inn tidligere års underskudd i 2019. Utmeldingen fra ROBEK gir Halden tilbake full økonomisk handlefrihet. Det endrer imidlertid ikke på de økonomiske rammene som kommunen må forholde seg til. Fortsatt god kontroll og nøkternhet på drift og investeringer er en forutsetning for politisk handlingsrom og god tjenesteproduksjon.

Halden Venstre jobber kontinuerlig for å sikre **åpenhet og ryddighet i politiske prosesser**, noe som er en forutsetning for et levende demokrati. Det er fortsatt mye arbeid som gjenstår for å skape god politisk kultur i Halden kommune. Halden Venstre har spilt en viktig rolle i dette arbeidet og vil i neste periode fortsette å være tydelig når noen forsøker å kortslutte de politiske prosessene.

«Halden Venstre jobber kontinuerlig for å sikre åpenhet og ryddighet i politiske prosesser, noe som er en forutsetning for et levende demokrati.»

Det politiske arbeidet skal i størst mulig grad foregå i det offentlige rommet slik at innbyggerne kan følge med. Et tiltak Halden Venstre vil innføre er å opprette et borgerinitiativ hvor innbyggerne kan få saker med tilstrekkelig oppslutning behandlet i kommunestyret ¹.

I neste periode er disse temaene, som går på tvers av sektorer, viktige for **Halden Venstre**:

- Halden Venstre vil styrke kommunens evne til å sikre en større andel av midler fra fylke, stat og sektorvise virkemidler ved å sette av ressurser til å saumfare og svare på utlysninger om **tilgjengelige midler**. Overføringer blir i større grad enn før gjort ved søknad og Halden kommune må være i forkant av denne utviklingen.
- Halden Venstre vil styrke kommunens evne til å levere tjenester av høyere kvalitet til lavere kostnad ved hjelp av **tjenesteinnovasjon og ny teknologi**. Dette krever et kompetanseløft i kommunen og kontinuerlig fokus på: **medvirkning, sikkerhet, personvern og opplæring** av ansatte.

¹ Punktet ble stemt inn i programmet da gruppa ikke visste dette allerede var et tilbud. Det finnes innbyggerinitiativ på www.minsak.no.

ARBEIDSPLASSE

Sysselsettingsgraden i aldersgruppen 20-66 år i Halden har sunket fra 75% i 2001 til 67% i 2017. Dette er lavere enn i Østfold (70,3%) og landsgjennomsnittet (74,8%). Det vil si at **deltakelsen i arbeidslivet går ned i Halden**, selv om arbeidsledigheten er lav. Det er strukturelle grunner til dette, som avindustrialisering, økt grad av automatisering og urbanisering. For Halden Venstre er jobben for å **skape nye arbeidsplasser viktigst**.

«Opprette en årlig pris til den bedrift som legger til rette for å ansette mennesker som har vansker med å komme seg inn i arbeidslivet.»

Halden Venstre vil at Halden Kommune skal bli en mer aktiv tilrettelegger for alle som ønsker å etablere arbeidsplasser i Halden. Dette krever mer ressurser til enheten som har ansvar for næring og ansettelse av en egen næringssejef som skal:

- Hjelp **gründere** med å samle folk og skaffe penger for å kunne realisere idéer, tjene penger og skape arbeidsplasser.
- Bidra til å utvikle attraktive og rimelige kontordelingsløsninger og næringsarealer i sentrum for gründere som ønsker å satse i Halden.
- Bidra til å **utvikle** nye arenaer for nyskaping i Halden i samarbeid med HiØ, NCE, IFE og andre aktører.
- Intensivere arbeidet som er påbegynt med arrangementet Kunnskap i sentrum, og jobbe for at Halden blir en foregangskommune for **inkludering** i arbeidslivet gjennom kunnskap.
- Sørge for at kommunen går foran med å tilby **lærlingeplasser** og stille krav om lærlingeplasser ved innkjøp av varer og tjenester.
- Opprette en årlig **pris** til den bedrift som legger til rette for å ansette mennesker som har vansker med å komme seg inn i arbeidslivet.

- Sørge for at det finnes attraktive næringseiendommer i Halden for alle typer næring, både for små og store nyetableringer.
- Legge til rette for og delta i arbeidet med å etablere en **doktorgradsutdanning** på Høgskolen i Østfold.
- Legge til rette for og delta i arbeidet med å **omstille IFE** slik at instituttet vokser i Halden selv om reaktoren legges ned.
- Legge til rette for flytting av **statlige arbeidsplasser** til Halden, som f.eks. Tolldirektoratet og Landbruksdirektoratet.
- Intensivere arbeidet med å gjøre farleden over Svinesundsterskelen seilbar for større skip, men bevare terskelen ut fra et miljø- og klimahensyn

«Legge til rette for og delta i arbeidet med å omstille IFE slik at instituttet vokser i Halden selv om reaktoren legges ned.»

HELSE

Det er et **voksende gap** mellom hvilke helsetjenester det er faglig og teknisk mulig å gi og hva som kan gis innenfor dagens økonomiske rammer. Dette **helsegapet** vokser også for Halden kommune, som forventes å levere **stadig mer helse per krone**. Kommunen er under press for å rehabilitere stadig mer pleietrengende pasienter som skrives ut fra spesialisthelsetjenesten, og fordi Haldens befolkning stadig blir eldre. Fokuset på **hvordan ny teknologi og nye smarte måter å gjøre ting på kan bidra** til å løse disse utfordringene er viktig, og arbeidet med dette må styrkes.

Helse er så mangt. **Psykisk helse** omfattes også av begrepet. Studentenes helse- og trivselsundersøkelse viser at hver fjerde student sliter psykisk. UngData viser at to av tre jenter og hver tredje gutt opplever stress i forbindelse med skolen. Det er viktig at alle innbyggere, særlig unge, har et **lavterskeltilbud** å gå til for å ha noen å snakke med.

«Det viktigste arbeidet for å lukke helsegapet er forebygging.»

Halden Venstre vil:

- At helsehuset må få utøkt kapasitet for rekonvalesens og rehabilitering av stadig flere pleietrengende pasienter.
- At virtuell **korttidsavdeling**, hvor pasienter får oppfølging etter sykehusopphold i eget hjem, videreutvikles og **forsterkes**.
- Generelt at kommunen legger til rette for at pleietrengende mennesker kan **bo lenger i eget hjem** ved hjelp av tjenesteinnovasjon og ny teknologi.
- Halden skal ha et mål om å være en **helsefremmende** kommune.

Det viktigste arbeidet for å lukke helsegapet er **forebygging**. Forebyggende tiltak lønner seg på sikt så derfor vil Halden ha økt fokus på og mer ressurser til dette.

Halden Venstre vil:

- Ha enda flere **helsesøstre** i skolen som kan fange opp og forebygge problemer tidlig (kommunen mangler 4 årsverk).
- At kommunen oppretter psykologisk legevakt og etablerer en ordning med fastpsykolog etter mønster av fastlegeordningen.
- At dagsentertilbudet innen rus og psykiatri skal videreføres og styrkes.

- Tilby gratis, årlige **influensa-vaksiner** til alle helsearbeidere.

SKOLE OG UTDANNING

Foto: Anne Helene Bakke

Det er ikke krise i Haldenskolen, slik opposisjonspartiene sier, men det er heller ikke sann at alt er bare bra, slik andre påstår.

Større klasser og færre lærere er et resultat av innsparinger de siste årene, noe som går på bekostning av **individuell tilpasning**

av undervisningen og de praktiske fagene som **kunst og håndverk, musikk og matlaging**. Dette er spesielt uheldig i Halden som har mange elever som trenger ekstra oppfølging, og hvor ekstra og tidlig **forebyggende** innsats må til for å snu trenden Halden sliter med, hvor **forskjeller og ulikhet går i arv**. Samtidig er Halden en kommune hvor videregående har gode gjennomføringstall, og hvor det finnes et bredt tilbud av fagspesialiseringer. Byen skal ikke miste flere enn vi har nå.

Foto: Anne Helene Bakke

Halden er **vertskommune** for Høgskolen i Østfold. Campus Halden står for omtrent halvparten av studentmassen på høgskolen, som totalt er på 7000. Haldens studenter trenger flere sosiale arenaer, og om disse plasseres i byen kan det bidra til **mer liv i sentrum** - særlig på nordsiden. Det er viktig at Halden bidrar som en god vertskommune ved å **tilrettelegge** godt for **studentene**. Alt fra å stille arealer til disposisjon for studentboligutbygging, til enkel tilgang på helsestasjoner samt incentiver for at studenter i Halden melder flytting til eller blir værende etter utdanningen vil gjøre studiested Halden til en enda mer **attraktiv by**.

Læring er individuelt betinget. Derfor **vil Halden Venstre:**

- At barn med lese- og skrivevansker får hjelp med en gang dette blir oppdaget og at kartlegging av alle skolestartere gjøres så tidlig som mulig.
- At læring skal skje i trygge og forutsigbare rammer på skolen. **Derfor bør man innføre leksefri skole.**
- At skolene utnytter mulighetene som gis av nye digitale verktøy i undervisningen.

Videre vil **Halden Venstre:**

- Fjerne alt selvpålagt (i Haldenskolen) **byråkrati** for lærerne.
- At alle typer **mobbing** tas på alvor og følges opp. Den som er utsatt for mobbing skal bli sett og følges opp på en god måte for å komme seg videre i livet.
- Avslutte praksisen med gudstjeneste i skoletiden.
- Styrke innholdet i SFO ved hjelp av et tettere samarbeid med frivillige lag og foreninger.
- Legge til rette for forsøk med **skolehager**. Arbeidet omfatter vurdering av økonomien i prosjektet, inkludert muligheten for å benytte eksterne støtteordninger.

«Læring skal skje i trygge og forutsigbare rammer på skolen. Derfor bør man innføre leksefri skole»

KULTUR OG FRIVILLIGHET

Kulturbudsjettet i Halden **har i perioden 2015-2019 vært skjermet mot kutt**, noe som har gitt en videreføring, men i liten grad videreutvikling av tjenestene på området. Halden Venstre ønsker en **prioritering og styrking** av kommunens arbeid på området med særlig fokus på **biblioteket**, kulturskolen, Frivilligsentralen og utvikling av **Fredriksten festning** som

kulturminne og kulturarena. Kulturkontoret må styrkes i perioden for å kunne jobbe mer systematisk med **utvikling av kulturnæringene** og for å hente inn eksterne midler til idrettsanlegg, kulturbygg og arenautvikling.

Halden kommune har blitt en «vikingkommune». Historie har alltid vært viktig i byen. Fremover vil det bli viktig å støtte arbeidet som skjer i forbindelse med vikingfunnene på Viksletta, men også at dette **knyttes til bymuseet** og Haldens rike historie.

Halden Venstre vil:

- Gir mer **frie kulturmidler**, som i hovedsak skal støtte mangfoldet i kulturlivet i Halden.
- Gi midler til de nyopprettede ordningene med oppstart og videreutvikling av arrangementer i Halden.
- At midlene som i dag er satt av til "Allsangen," 3 millioner årlig, skal settes av til arena og arrangementsutvikling fra 2021.
- Videreutvikle Fredriksten festning som både **kulturminne** og kulturarena.
- Fortsatt være garantist for at Det Norske Blåseensemblet (DNBE) har base i Halden gjennom tilgang til øvingslokaler og kommunal støtte i henhold til stiftelsesavtalen.
- **Løfte biblioteket** i nye lokaler ved Busterudparken og sørge for ressurser slik at biblioteket blir fleksibelt, meråpent og en enda bedre arena for formidling og debatt.
- At flere skal få plass på kulturskolen gjennom gruppeundervisning, samarbeid med skolene og utadrettet virksomhet.
- At en **kulturminneplan** skal utarbeides tidlig i perioden og ligge til grunn for en offensiv satsning på kulturvern og formidling av Haldens kulturarv.
- At arbeidet med å utvikle Halden videre, med kvalitet, med **vern** av kulturminner og for vekst og utvikling ivaretas av en byarkitekt.
- Skille ut Brygga kultursal som kommunalt foretak og stille krav til videre oppfølging og drift.
- Tilby **livssynsåpne lokaler**, slik at mennesker som ikke bekjenner seg til etablerte religioner kan avholde seremonier som begravelse, konfirmasjon, bryllup og andre livsbegivenheter i et nøytralt rom.
- At kommunen trapper opp rollen som støttespiller, bidragsyter og samarbeidspartner for Frivilligsentralen.
- At kommunen samarbeider tettere med mangfoldet av frivillige organisasjoner i utvikling av sine tjenester.

- At kommunen ser på retningslinjer for og muligheter til at frivilligheten i større grad kan bruke **kommunale lokaler** til en rimelig kostnad.
- Styrke samarbeidet mellom Høgskolen i Østfold, og på sikt **opprette studentråd** etter modell fra andre studiebyer.
- Kjempe for at det finnes et bredt tilbud av utdanningsmuligheter, også etter grunnskolen.
- Legge godt til rette for **student- og ungdomsforeningslivet**.
- Opprette en **frivillighetspott** som frivillige organisasjoner kan søke på for å få støtte til oppstart og ulike prosjekter.
- At Jellhaugen og dens funn blir nøye utredet, analysert, og at man på sikt kan drive museumsvirksomhet i området.

Foto: Anne Helene Bakke

IDRETT OG FRILUFTSLIV

Det vil lønne seg på sikt å bruke ressurser på å gjøre **idrett og friluftsliv** tilgjengelig for alle. Fysisk aktivitet **forebygger helseproblemer**, både fysisk og psykisk. Halden Venstre vil at kommunen skal prioritere den **uorganiserte idretten, små idretter og friluftslivet** i kommende periode. Den organiserte aktiviteten er viktig, men også ressurssterk.

Halden Venstre vil:

- Bygge ny 50-meters **svømmehall** ved St. Joseph innen 2022.
- Bygge flerbrukshall og basishall på Os innen 2022.
- At kommunen bidrar med en tredel til tippemiddel-anlegg som legger særlig til rette for uorganisert idrett, gir økt mangfold av anlegg og ikke fører til unødig bilbruk.
- At kommunal driftsstøtte gis til nyetablerte lag og foreninger som gir et økt mangfold av idretts og friluftaktiviteter i Halden.
- At kommunal driftsstøtte gis til lag med egne anlegg for å gjøre ordningen med **gratis halltid** for barn under 18 år universell.
- At kommunal driftsstøtte gis til lag og foreninger som jobber aktivt med å **inkludere** barn i familier med dårlig råd og med integreringsarbeid.
- At kommunen, i samarbeid med idretten etablerer, merker og **tilgjengeliggjør** Hjerteløypa; et sammenhengende **sentrumsnært turstinett** som inkluderer breddene langs Tista og fjorden, Remmendalen, stien fra Remmen til Høiås over Solli, stiene fra Venås til Tistedal og ikke minst Schultzedalen.
- At det i forbindelse med **Hjerteløypa opparbeides** brygger, strender, rasteplasser og Tufteparker slik at dette blir attraktivt for Haldens befolkning.
- Sørge for at eksisterende nærmiljøanlegg ivaretas, følges opp og vedlikeholdes.
- Sørge for at nye nærmiljøanlegg etableres i forbindelse med omregulering i henhold til nasjonale føringer.
- At Halden skal intensivere arbeidet med sikring av friluftsområder for allmenn ferdsel og bruk.
- I samarbeid med fylkeskommunen tilbyr **fergetransport** fra sentrum, via Sponvika, til Skjærhalden via Makø.

MILJØ OG KLIMA

Det er viktig at kommunen **tar vare på naturen og miljøet** i arbeidet med å legge til rette for økt økonomisk aktivitet og skape flere arbeidsplasser. Natur og miljøvern skal ikke stå i veien for utvikling, men **kommunen må være smart i rollen som planmyndighet**. Når ny utvikling kommer i konflikt med vern er det viktig at kommunen gir seg tid til å finne gode kompromisser og **velger det som er best på lang sikt**.

Halden kommune er en del av verden. Byen skal bidra til å nå målene i **Parisavtalen**, redusere utslipp av CO² og andre klimagasser, samt være med på å oppfylle FNs 17 **bærekraftsmål**. Halden skal være med på den **verdensomspennende dugnaden** for å sikre alle et friskt og verdig liv.

Halden Venstre vil:

- Intensivere arbeidet med å **utbedre sykkel og gangveier**, slik at gående og syklende er likestilt med bilistene i Halden-trafikken.
- At parkene, torgene og opparbeidede grøntarealer i kommunen oppgraderes slik at de blir **attraktive møteplasser** for alle.
- At Haldens befolkning må få langt **bedre tilgang til vann** og sjø gjennom brygger, stier og strender som ryddes og vedlikeholdes.
- At Halden kommune skal gå foran i arbeidet med å **redusere matsvinn** fra næringsvirksomhet, kommunale tjenester og privathusholdninger.
- At Halden kommune skal bygge nytt i henhold til standarden for **plusshus** og oppgradere eksisterende bygningsmasse for å redusere energiforbruket.
- At det ikke tillates nye boligfelt utenfor de eksisterende tettstedene. Antall boliger i kommunen skal økes ved hjelp av **fortetting** og ikke bruk av dyrka mark og friluftsområder.
- At alle nye kommunale kjøretøyer og maskiner skal være **elektriske** så langt det er mulig.
- At Halden kommune er i bresjen for å finne nye **smarte** løsninger for **kollektivtransport** ved hjelp av delte elbiler og etterhvert en flåte av selvgående kjøretøy.

- At kommunen bruker kortreiste ressurser i tjenesteproduksjon, som kortreist mat og lokale leverandører av varer og tjenester.
- At kommunen skal **kutte** bruk av **engangsplast**.
- At byen oppfyller kravene for å bli en «**bærekraftskommune**» i tråd med FNs 17 bærekraftsmål.
- Støtte opp for at **Intercity-sporet** kommer på plass så fort som mulig, og at prosessen følges aktivt opp fra kommunens side.
- Ha et **forbud** mot **privat fyrverkeri**, raskest mulig.

Halden Venstre vil også at kommunen skal tilpasse seg kommende klimaendringer ved å:

- Stille **krav** til at nye anlegg, bygninger og infrastruktur er tilpasset værtypene vi ser nå og som vi kan anta kommer i overskuelig framtid.
- **Utrede** og iverksette tiltak for alternative **løp for overvann** ved store nedbørsmengder. Tiltakene skal inngå i revidering av VA-planen.

«Halden er en del av verden. Byen skal bidra til å nå målene i Paris-avtalen.»